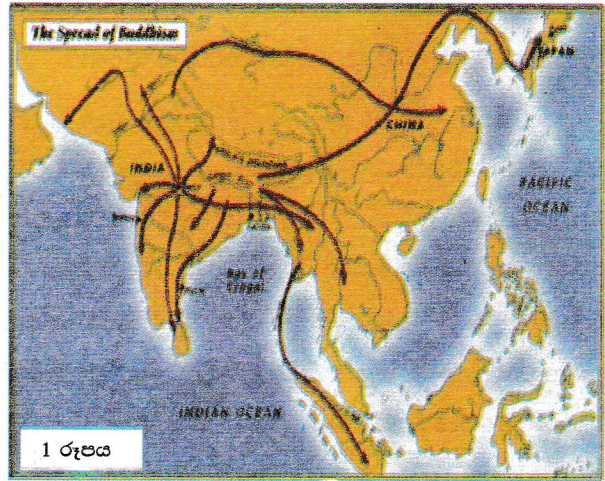

ජපන් බුදු දහමේ ඉතිහාසය හා එහි සමාජීය කාර්යභාරය හැඳින්වීම

එම්.කේ.එල්. අයිරාංගනී,
මානවශාස්ත්‍ර අධ්‍යයන අංශය,
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය,
මිහින්තලේ

හැඳින්වීම

බොහෝ ආසියාතික රටවලට ජනප්‍රිය මාර්ගයකින් බුදු දහම ලැබී ඇති බව පෙනී ගියත්, ජපානයට බුදු දහම ලැබීම පිළිබඳ තත්ත්වය ඊට වෙනස් මගක් ගන්නා බව පෙනේ. ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු රටවල් ගණනාවකට බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයින් විසින් එකී දහම රැගෙන ගිය බව සඳහන් වුවද ජපානයට බුදු දහම ලැබී ඇත්තේ එවැනි විධිමත් ක්‍රමයකින් නොවේ. බෞද්ධ ප්‍රතිරූපය ජපානයට ප්‍රථම වරට ලැබී ඇත්තේ ක්‍රි:ව: 522දී, කොරියානු අර්ධද්වීපයෙනි.¹ තවත් විද්වත් මතයක් අනුව ක්‍රි:ව: 552 දී Paekche නැමති කොරියානු අධිරාජ්‍යයා ජපානයට බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් සමග බෞද්ධ කෘතීන් එවීමත් සමග බුදු දහම ලැබුණු බව කියැවේ.² එහෙත් සාම්ප්‍රදායික පිළිගැනීම අනුව එය ක්‍රි:ව: 538 දී කොරියානු දේශපාලන දූත කණ්ඩායමක් මගින් ලැබී ඇත. ඔවුන් විසින් අධිරාජ්‍යයා වෙත ගෙන එන ලද කැහි භාණ්ඩ අතර ලෝකඩ බුදු පිළිමයක්, ආගමික වස්තූන්, ඇතැම් සුත්‍ර මෙන්ම උතුම් වූ ධර්මය පිළිබඳ ඇල්මක් ඇති කරන ප්‍රසංගනීය ලියුමක්ද වූ බව පිළිගැනේ.³

එකී මුල් අවස්ථාවේ ජපන් ජනතාව නව ආගම පිළිගැනීමට දැඩි අකමැත්තක් දැක්වූ අතර ඒ පිළිබඳව රාජ සභාවේ වාද විවාද පවා ඇති විය. මෙහිදී ජපානයෙන් බටහිර ප්‍රදේශවල සියලු දෙනා මෙම දෙවියන්ට වඳින බවත්, ජපන් ජනතාව පමණක් බුදුන් වහන්සේ ප්‍රතිකේෂ කිරීම සමාන්‍ය දැනුමට පිටුපෑමක් බවත් 'සොගානොඉරුකා' විසින් පෙන්වා

¹ Barbara Mori, *Japanese Buddhism*, California: California Polytechnic State University, 2007.p.1 <http://cla.calpoly.edu/bmori/syll/Hum310Japan/JBUDDHISM.html>
² Chery I Nafziger- Leis, "The Influence of Zen Buddhism On Medieval Noh Drama", *The Journal of Religion and Treatre*, Vol. No. 06, 2006. P. 26.
³ A View on Buddhism: History of Japanese Buddhism, <http://buddhism.kalachakranet.org/index.html>

දුන් පසුව එකී දහම පිළිගැනීමට රාජ සභාව එකඟ වූහ.⁴ එසේම ගෙන එන ලද තැඟි භාණ්ඩ පිළිගත් අතර පන්සලක්ද ඉදි කළේය.⁵ ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ජපන් ජනයා තමන්ගේ පැරණි ආත්මීය විශ්වාසය වූ සෝරෙයි ද කබා ගනිමින් බුදු දහමට ඉඩ දෙන ලදී. ක්‍රි:ව: 593-621 කාලයේදී රජ කළ සොතොකු අධිරාජයා විසින් බෞද්ධාගම රාජ්‍ය ආගමක් බවට පත් කළේය.⁶ මුලින් මෙම ආගම භූමිය විනාශ කරන වසංගතයක් ලෙස අර්ථකතනය කළද පසුව එය ස්වදේශීය මින්තෝ ඇදහිල්ල තව දුරටත් තහවුරු වීමට හේතු විය. මෙසේ හයවැනි සියවසේ මැද භාගයේදී කොරියාවෙන් ජපානයට ලැබුණු බෞද්ධ දර්ශනය පසු කාලයේදී ජපානයේ ප්‍රධාන අධ්‍යාත්මික බලයක් බවට පත් විය. ඒ අනුව මෙම අධ්‍යයනයේ අරමුණ වෙනත් ආසියාතික බෞද්ධ රටවලට සාපේක්ෂව ජපානය තුළ බුදු දහමේ ආගමනය, විකාශය සහ ස්වරූපය, මෙන්ම එය ජපන් ජන ජීවිතය හා බද්ධ වී ඇති ආකාරය පිළිබඳ විමර්ශනයක නියැලීමයි.

ආසියාතික බොහෝ රටවල බුදුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද උතුම් වූ දර්ශනය ව්‍යාප්තව පවතින අතර එය ජන ජීවිතයන් සමගද විවිධාකාර පැතිකඩයන් ඔස්සේ සමීපව බැඳී පවතී. බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසු බෞද්ධ ශ්‍රාවකයින් විසින් එම දර්ශනය නැවත අර්ථකතනය කිරීමේදී ඇති වූ හීනයාන හා මහායාන යන හේදය මත, තමන්ට බුදු දහමේ ආභාසය ලැබුණු මූලයන් අනුව ඇතැම් රටවල් හීනයාන බුදු සමයත්, ඇතැම් රටවල් මහායාන බුදු සමයත් ගුරු කොට ඇති බව පෙනේ. ජපානයටද මහායානයෙහි ආභාසය ලත් රටවලින් බුදු දහමේ සාරය පැමිණියද, මෙහි ප්‍රායෝගිකව පවතින බුදු දහමේ ස්වරූපය හුදෙක්ම වෙනස් මගක් ගනී.

ජපානයේ පැවති ප්‍රාග් බෞද්ධ විශ්වාස

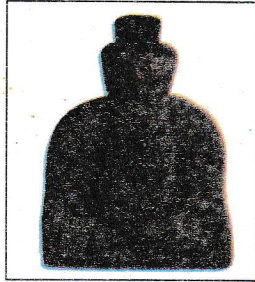
ජපානය තුළ බුදු දහමේ තත්ත්වයන් සාකච්ඡා කිරීමේදී ප්‍රාග්බෞද්ධ විශ්වාස ක්‍රම පිළිබඳ දළ අවබෝධයක් ලබා ගැනීම, බුදු දහමේ පසු කාලීන තත්ත්වයන් මැනවින් ග්‍රහණය කර ගැනීමෙහිලා උපකාරී වේ. ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු බොහෝ ආසියාතික රටවලට සාපේක්ෂව ජපානයේද පූර්ව බෞද්ධ අවධියේ නොයෙකුත් ප්‍රාථමික වන්දනා ක්‍රම විය. එම වන්දනා ක්‍රම පොදුවේ “කමී” ලෙස හැඳින්විණි. මුල් කාලයේදී ඒ ඒ ගෝත්‍රවලට ප්‍රධාන වූ කමී වන්දනා පැවති බව පෙනේ. කමී ලෙස පිළිගැනීමට ලක් වූ එක් සංකේතයක් නොවූ අතර මිනිසුන්ට බිය ජනක ඕනෑම දෙයක් කමී විය හැක. මිය ගිය පුද්ගලයෙක්, මිනිස් ගුණයන් නැති කරගත් තැනැත්තෙක් වැනි පුද්ගල ආත්ම හෝ ගස්, ගල්, ගිරිශිඬර, අවු, වැසි, සුළං, හිරු වැනි ස්වභාවික වස්තූන් කමී ලෙස ඇදහිණි. (2 රූපය එවැනි කමීවරුන්ට උදාහරණ වේ.) මෙවැනි සියළුම

⁴ ශ්‍රී පියමි, පරි, ජනදාස රත්නායක, ජපන් සංස්කෘතිය හා කළමනාකරනය, සීමාසහිත කරුණාරත්න සහ ප්‍රකාශන, කොළඹ: 1998. පි.129
⁵ James M. Vardaman, Talking About Buddhism, published by kodansha International Ltd.,17-14, Otowa 1 chome, Bunkyo-ku, Tokyo: First Edition 1997. p.87.
⁶ Barbara Mori, op. cit., p.1

දේවල්වල භූතයින් සිටිනැයි පිළිගත් පුරාතන ජපන් ජාතිකයෝ, මේ සියලු භූතයින් දේවත්වයෙන් සැලකුවාක් මෙන්ම ඔවුන් තම ශාකී දේවතාවරුන් ලෙසද සැලකීමට පුරුදුව සිටියහ. ඔවුන් මිනිතලයෙන් ඉහළ දිව්‍යමය තලයක ජීවත් වන බව ජපන් ජනතාව විශ්වාස කරති. කමී දෙදෙනෙකු (Isanagi සහ Isanami) ඔවුන් ජීවත් වන දිව්‍ය ලෝකයෙන් බැස ජපානය, එහි ජනයා, ගහකොළ මෙන්ම සත්ත්වයන් නිර්මාණය කළ බවට ජනප්‍රිය ප්‍රබන්ධයක්ද වේ.⁷ කමීට මිනිසුන්ගේ සාර්ථකත්වය ඇති කිරීමට මෙන්ම නොකිරීමටද හැකි යැයි විශ්වාස කෙරිණි.

මෙම ඇදහිල්ල බුදු දහම හඳුන්වා දෙන තෙක් විධිමත්ව නොපැවතුන අතර මින්තෝ (Shinto) යන වචනය පවා ඇති වූයේ බුදුදහම හඳුන්වා දුන් පසු දේශීය කමී වන්දනය, විදේශීය ආගමෙන් වෙන්කොට පෙන්වා දීමේ අවශ්‍යතාවය මත යැයි කියැවේ.⁸ මින්තෝ (කමී) ඇදහිල්ල තුළ ශාස්තෘවරයෙක්, සියල්ලෙන්ම බලවත් වූ දෙවි කෙනෙක්, මූලික වූ ග්‍රන්ථ හෝ අවසාන ඉලක්කගත තත්ත්වයක් ආදී කිසිවක් නොවීය. ආරම්භයේදී එම ආගම තුළ අද මෙන් එක්සත් වූ සමාජ තත්ත්වයක් නොවීය. කුඩා ස්ථානවල විවිධ ප්‍රාදේශීය කමීවරුන් පුදපූජා කරනු ලැබූහ. ජපන් ජනයා අතීතයේ සිට අද දක්වාම කමී වන්දනාමාන කරනු ලබන ප්‍රධාන විධි දෙකක් ඇත. ඉන් එකක් ෂාමනික් (Shamanik) ක්‍රමයයි. එනම් ෂාමන් නැමැත්තියකු විසින් කමීව සාප්‍රච ආමන්ත්‍රණය කිරීමයි (එය ආවේශ වී යාතිකා කිරීමට සමාන වේ). එවිට කමී තම මතය ඇයට පවසන බව විශ්වාස කෙරුණි. අනෙක් ක්‍රමය මත්සුරි(Matsuri උත්සව) යනුවෙන් හැදින්වේ.* එහිදී, කමී පූජාස්ථානවල පූජකයින් විසින් කමීට ආරාධනා කොට විවිධ ආහාර පාන පූජාකර නැටුම් ගැයුම්වලින් ඔහුව සතුටු කර ඔහුගෙන් ආශිර්වාද ලබා ගන්නා ලදහ.⁹ මෙම ඇදහිල්ල තුළ මරණින් මතු තත්ත්වය පිළිබඳ අදහසක් නොවූ අතර හුදෙක් ජීවිතයට වාසනාව ලබා ගැනීම අරමුණ විය. ජපන් ජනතාව නූතනයේදී මින්තෝ හෙවත් කමී අදහන අතර විශේෂයෙන්ම උපන් අවස්ථාවල, විවාහය වැනි නව අදියරවලදී මෙන්ම මරණයේදීද එවැනි වාරිත්‍ර විධිත් දකගත හැකිය. කෙසේ වුවත් කමී වන්දනය, මිනිසුන් විසින් අනුකරණය කළ යුතු ගැඹුරු ආචාර ධර්මයන්ගෙන් ව්‍යුක්ත වූවක් මෙන්ම බුදුදහම හඳුන්වා දීමට පෙර එය ඉතාම අවිධිමත් හා ප්‍රාථමික මට්ටමකින් පැවති බව පිළිගැනේ.

⁷ ජපානයේ ක්‍රි.පූ. දිවයිනේ සහා නගරයේ හොන්ජියෝමාවී නම් ප්‍රදේශයේ බෞද්ධ පන්සලෙහිදී ජපන් බෞද්ධයකු සමග කරන ලද සම්මුඛ සාකච්ඡාවක් ඇසුරෙන් ලබා ගත් තොරතුරු ඇසුරෙනි.
⁸ Elior, Sri Charles, Japanese Buddhism. London: Routledge & Kegan Paul Ltd. 1935.p.127.
^{*} Elizabeth Moriary, The Communication Aspect of Shinto Matsuri, Asian Folkloce Studies, Vol. 31. No. 2. 1972. P. 91 “..... Religious centered round kami and his gift life throught fertility of every kind and protection from the elemental forces of nature. Just as the life of the village depended upon the co-oparation of the group. so too, the religious faith in kami depened on community for its expressions. The whole village, not merely the individual, needed kami’s gifts of prosperity and happiness, and his protection from every kind od evil. from these earliest forms of communal religious worship developed the “Shinto Matsuri” as we know it today”
⁹ Elizabeth Moriary, ඉ.පි.ප.91

2 රූපය

බුදු දහමේ ආගමනය, විකාශය සහ එහි ස්වරූපය

ආගන්තුක ආගමක් ලෙස බුදු දහම ජපානයට ලැබුණු සැනින් එය වැළඳ ගැනීමට ජපන් ජාතිකයෝ යුහුසුළු නොවූහ. මෙම දහම පිළිගැනීම තුළින් දේශීය දෙවිවරුන් කෝප වෙතැයි, බියට පත් වූ ඔවුහු ඊට විරුද්ධ වූහ. රාජ වංශය හා සෝගා වංශයෙන් පිට බුදුදහමේ පිළිගැනීම ඉතා අඩු මට්ටමක විණි. මේ වන විට සෑම වංශයක්ම දේශීය ආගම වූ කමී (Kami) වන්දනා කරමින් සිටියහ. කමී දෙවියන්ගේ ප්‍රධානියා වූ හිරු, ලෝකයේ නිර්මාතෘවරයා විය. ජපානය එම නිර්මාණයේ මධ්‍යය ලෙසද ජපන් ජනයා තෝරාගත් පිරිසක් බවද කියැවුණි.¹⁰ එනිසා මුල් අවස්ථාවේම බුදු දහමට එරෙහි ප්‍රතිවාරකයින්ගේ ක්‍රියා එහි ස්ථාපනයට දැඩි බාධාවක් විය. බුදු දහමට අනුග්‍රහ දක්වන ලද සෝගා වංශය විසින් බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් තැන්පත් කිරීම සඳහා පූජ්‍ය ස්ථානයක් ස්ථාපිත කරන ලද අතර එය ගෞරවාදරයටද පාත්‍ර විය. එහෙත් ජපානය තුළ රෝග වසංගත පැතිර යාමත් සමග කමී දෙවියන් කෝප වූවා යැයි බියෙන් විරුද්ධවාදීන්ගේ ඉල්ලීම මත එම පූජ්‍ය ස්ථානය විනාශ කරන ලදී. බුද්ධ ප්‍රතිමාවන් එම ස්ථානයෙන් විසි කළ අතර සෝගා වංශයට ඔවුන් ඉදි කළ පූජ්‍යස්ථානය ගිනි තැබීමට පවා සිදුවිය.¹¹

බුදු දහම හඳුන්වාදීමේ පළමු ප්‍රයත්නය මෙසේ වාර්ථ වූවත් නැවතත් ක්‍රි:ව: 584 දී සෝගා වංශයේ මූලිකත්වයෙන් ජපානයට බුදු දහම පැමිණ ඇත. මෙහිදී සෝගා වංශිකයින්ට ලැබුණු බුද්ධ ප්‍රතිමාවන් දෙකක් තැන්පත් කොට විහාරයක් තනා පැවිදි කරන ලද කාන්තාවක් එම ස්ථානයේ සේවය සඳහා යෙදවූ බවද කියැවේ.¹² එහෙත් නැවතත් රෝග වසංගත පැතිර යාමත් සමග එම පූජ්‍යස්ථානයද විනාශ කරන ලදී. මෙසේ ඇති වූණු විරෝධතාවයන් සමනය කර එකල අධිරාජ්‍යයා වූ ෂොනොකුගේ (ක්‍රි:ව: 593-622) සහාය ඇතිව බුදු දහම ප්‍රචලිත කිරීමට කොරියාව, බෞද්ධ හික්සුන් වහන්සේලා පිටත්කර හැරියේය. මේ අවස්ථාවේ බුදු දහම ජපන්

¹⁰ Buddhism: Rection and Interlectual Revalution, World Civilization: An Internet Classromm and Anthology. Washington Sate University, p.12.
www.wsu.edu/dee/TEXT/buddhism.rtf

¹¹ Buddhism: Rection and Interlectual Revalution op.cit. p.13.

¹² Buddhism: Rection and Interlectual Revalution op.cit. p.13

ව්‍යවස්ථාවට ඇතුළත් වීම එහි විකාශයේ ප්‍රබල සංවිස්ථානයක් විය. ක්‍රි:ව: 604 දී, ව්‍යවස්ථාවේ 17 වැනි වගන්තියෙන් බුදු දහමේ හා චීන කොන්පියුසියස් දහමේ ආචාර ධර්මවල මනා සංකලනයක් සිදුවී ඇත.¹³ එකී අවස්ථාව බුදු දහම රාජ්‍ය පිළිගැනීමට ලක් වූ බවට පැහැදිලි සාක්ෂියකි.

මේ ආකාරයට ජපන් බුදු දහම මුල සිටම රාජ්‍ය අනුග්‍රහයට පත් වීම හා කොන්පියුසියස් සමාජ ආචාර ධර්ම සමග සම්මිශ්‍රණය වීම පසුකාලීන ජපානයේ බුදු දහමේ ආයතනිකමය හා ආචාර ධර්මයන්ගේ සංවර්ධනයට හේතු වී ඇත.¹⁴ එසේම මේ කාලයේ චීන අත් අකුරුවල ආභාසය ජපානයට ලැබීම බුදු දහමේ සංවර්ධනයට මෙන්ම ව්‍යාප්තියට හේතු විය. එනම් ජපන් ජනයාට බුදු දහමේ න්‍යායන් (ඒවා චීන බසින් පැවති නිසා) මැනවින් ග්‍රහණය කර ගැනීමට මෙය මහඟු අවස්ථාවක් විය. මින් පසුව චීන පොත් ස්වල්පයක් ජපන් භාෂාවට පරිවර්තනය කරන ලද අතර ඒවායින් බොහොමයක් ඉතිහාසය පුරාම පවත්වාගෙන යන ලදී.¹⁵ ජපන් බුදු දහම තුළට කොන්පියුසියස් බලපෑම ගලා එන්නේද මෙම පොත්පත් හරහා බව පෙනේ. එමෙන්ම චීන සංස්කෘතිකාංග හරහා බුද්ධ ප්‍රතිමා වන්දනයද ජපානයට පැමිණියේය.

භාරතයෙන් සෘජුවම ලැබුණු බෞද්ධ දර්ශනයක් නොවීම හේතු කොට ගෙන ථෙරවාදී බුදු දහමින් ව්‍යුක්ත වූවා සේම චීනය හා කොරියාව හරහා ඒම තුළින් ඊට කොන්පියුසියස් බලපෑම මුසුවිය.¹⁶ සංස්කෘත බසින් වූ බෞද්ධ කෘතීන් චීන බසට පරිවර්තනය වීමේදී එයට කොන්පියුසියස් බලපෑම නිරායාසයෙන්ම එක් විය. ජපානය තුළ බුදු දහම ස්ථාපිත වීමට තවත් හේතුවක් වූයේ, ජපන් බුදු දහම තුළට දේශීය ආගමික වින්තනයන්ද අන්තර්ග්‍රහණය කර ගැනීමයි. ඒ තුළ ඔවුන් දේශීය ෂින්තෝ(කමී)ට බෝධිසත්වයින් සමාන කිරීමටද හේතු විය. ඇතැමුන් බුදුන්වහන්සේ ආගන්තුක කමී කෙනෙක් ලෙස අර්ථකථනය කළ අතර තවත් පිරිසක් උන්වහන්සේ දේශීය කමීට නිර්වාණය ලබා ගැනීමට ආධාර කිරීමට පැමිණි අයෙක් සේ වචනා ගත්හ. එවැනි පසුබිමක් තුළ ආරම්භයේ සිටම ජපන් බුදු දහම මුල් බුදු දහමේ ගැබ්වූ නියම යථාර්ථයෙන් බැහැර වන බව පෙන්වා දිය හැකි අතරම ඊට අනවබෝධය හේතු වූවා යැයි අනුමාන කළ හැක. අන්‍ය ආගම් පහත් නොකිරීම බෞද්ධාගමේ ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් බැවින් ශ්‍රී ලංකාවට බුදු දහම හඳුන්වා දීමේදීද එවකට පැවති ප්‍රාථමික වන්දනා ක්‍රම පිළිගැනීමට ලක් විය. එහෙත් එකී දේශීය ඇදහිලි හෝ දෙව්වරුන් උතුම් වූ බුදුන් වහන්සේට සමාන කිරීමක් කිසිසේත් සිදු නොවීය. ආරම්භයේදී, උතුම් බෞද්ධ දර්ශනයේ හරය උකහා නොගත්තද ජපන් ජනයා දේශීය ෂින්තෝ සහ ආගන්තුක බුදු දහම හේදයකින් තොරව මනාව ගලපා ගනිමින්

¹³ Gregory K.Ornatowski, "Continuity and change in the Economic Ethics of Buddhism: Evidence from the History of Buddhism in India, China and Japan" *Journal of Buddhism Ethics*, US, Boston University ISSN 1076- 9005, 2001, P.18.
¹⁴ Winston Davis, *Japanese Religion and Society*, Albany, State University of New York Press, 1992. p.157.
¹⁵ A View on Bddhism: History of Japanese Buddhism, *op.cit*
¹⁶ Gregory K.Oritowski. *op.cit*.p.21

දේශීයකරණය කරගත් බව පෙනේ. මුල් කාලයේ ඡින්තෝ ආරාම තුළම කුඩා බෞද්ධ පූජාස්ථානද ඉදිකෙරුණි. ඒ අනුව ජපානයේ, ප්‍රායෝගිකව බෞද්ධ පන්සල් හා සිද්ධස්ථාන (Shrines) සමීපව පිහිටුවීමද මෙම ආගමික සම්මිශ්‍රනයට මග පෑදුවේය.¹⁷ තවද ඡින්තෝ අදහස් පවා ජපන් බුදු දහම තුළට කාවැදුණු බව කියැවේ.¹⁸

ජපන් බුදු දහමේ විකාශය සලකා බැලීමේදී ඒ ඒ කාලපරිච්ඡේද තුළ පාලනය හෙබ වූ අධිරාජ්‍යයන්ගේ දායකත්වය විමසා බැලීම වැදගත් වේ. ඡොනකු අධිරාජ්‍යයාගේ කාලයේදී (ක්‍රි.ව.593622) බුදු දහම රාජ්‍ය ආගමක් බවට පත්වීමත්, ක්‍රි.ව. 607 දී චීනයට දූත පිරිසක් යැවීමෙන් ගොඩ නගා ගත් සංස්කෘතික සබඳතා හරහා බෞද්ධ සූත්‍ර හා ධර්ම ග්‍රන්ථ ගෙන්වා ගැනීමත් එම වසරේදීම හොරියුජි (ජී යනු පන්සලයි) හා ඡිතෙන්තොජි ගොඩනැගීමද ඔහුගේ අනුග්‍රහය යටතේ සිදුවිය.¹⁹ ඉන් පසු එළඹෙන නාරා යුගය (ක්‍රි.ව.710794) බුදු දහමේ පිබිදුණු කාලපරිච්ඡේදයක් විය. මේ කාලයේදී බුදු දහම සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියාත්මක වූ ගුරුකුල (Schools) හයක් පැවති බව කියවේ.²⁰ ඒවා නම් Kosha, Hosso, Sanron, Jojitsu, Ritsu සහ Kegon යන ඒවායි. මෙම නිකායන් හය නාරා බුදුදහම ලෙසද හැඳින්වූණු අතර ජපන් ඉතිහාසය තුළ නිකාය හේදයක් හමුවන ප්‍රථම අවස්ථාවද මෙය වේ. විශේෂයෙන්ම කේගෝන් (Kegon) ගුරුකුලය අධිරාජ්‍යයාගේ මන්දිරය තුළ ස්ථාපිත වූ අතර එය රාජ්‍යයේ පදනම වශයෙන් ක්‍රියාත්මක විය.²¹ මෙම ගුරුකුල අතරින් Jojitsu, Ritsu, Kosha, යන ඒවා භීතයාන සම්ප්‍රදාය ලෙසත්, Hosso, Sanron, සහ Kegon යන ඒවා මහායාන සම්ප්‍රදාය ලෙසත් සැලකේ.

මින් පසුව ජපන් බුදු දහමේ විකාශය සලකා බැලීමේදී දැකිය හැකි මුඛ්‍ය ලක්ෂණයක් වන්නේ විවිධ නිකායන් බිහිවීමේ ප්‍රවණතාවයි. හෙයින් කාලපරිච්ඡේදයේදී (ක්‍රි.ව. 7941184) බුදුදහම රජ්‍ය ආරක්ෂා කරන ආගම බවට පත් වූ අතර “තෙන්දයි” (tendai) හා “ඡින්ගෝන්”(shingon) යනුවෙන් ප්‍රධාන නිකායන් දෙකක් මෙකල ඇතිවිය. පසුව එය තතේ (tate) ආගම බවට පත්විය. තෙන්දයි නිකායේ ආරම්භකයා වූයේ සයිචෝ (saicho) නැමැත්තාය. ඔහු විසින් නවවැනි සියවසේ (ක්‍රි.පූ. 805) චීනයෙන් ගෙන එන ලද මෙම නිකාය හිඵයි කන්දේ (Mt.Hiei) ස්ථාපිත කරන කරන ලදී. “සයිචෝ” (දෙන්ග්ගෝ දයිඡි) හොක්කේ සූත්‍රය පදනම් කොටගත් තෙන්දයි නිකාය හඳුන්වා දුන් පසු ඒ සූත්‍රය, එනම් සද්ධර්ම පුණ්ඩරිකය “ජපන් බුදු දහමේ පිට කොන්ද බවට පත් වී ඇත.”²² එම සූත්‍රය පසුව ඇති වූ බොහෝ නිකායන්ටද පසුබිම්

¹⁷ Gregory K. Ornatowski, op.cit.27.
¹⁸ Ibid
¹⁹ Eliot, Sri Charles, op.cit.143.
²⁰ Barbara Mori, op.cit.2.
²¹ Ibid
²² හජිමේ තකමුරා, පරි.ජී.බී. මිගස්කුමුර, පෙරදිග මිනිසුන්ගේ චින්තන විධි, බොරැජ්ගමුව, විසිදුන ප්‍රකාශන, 2003, පි. 459.

විය. නමුත් ජපානයේ තෙන්දයි නිකාය චීන තෙන්දයි නිකායෙන් පැහැදිලිවම වෙනස් වන අතර එය ඔවුන් තමන්ට රිසි පරිදි නව්‍ය වූ චින්තන ක්‍රමයක් බවට සකසා ගෙන ඇති බව පෙනේ. ඔහු “Lotus sutra” යෙහි වැදගත්කම අවධාරණය කළ අතර සියළුම මනුෂ්‍යයින්ට මෝක්ෂය ලඟා කර ගත හැකි බව ප්‍රකාශ කළේය.²³ බුදු දහමේ ඉගැන්වීම් පිළිබඳ ඔහුගේ මතය වූයේ භික්ෂුණී දහම ඉතා දීර්ඝ කාලයක් තුළ අනන්ත වූ උප්පත්ති අතරින් ප්‍රගුණ කෙරෙන්නෙක් හෙයින් වක්‍රගාමී ධර්මයක් බවද, එමෙන්ම මහායාන නිකායද දීර්ඝ කාලීන පරිචය අවධාරණය කළ හෙයින් ඒවා සයිවෝ විසූ යුගයේ ජපන් ජනතාවට එතරම් ප්‍රයෝජනයක් නැති බවයි.²⁴ සොකුමින් ජෝබුත්සු (Shokuhin Jobutsu) හෙවත් ජීවමාන මිනිස් කයින් බුදුවීම යන යෙදුම භාවිතය ආරම්භ කළේ සයිවෝ විසිනි. සැබැවින්ම ජපන් තෙන්දයි බුදුදහමින් අවධාරණය කෙරෙනුයේ මූලධර්මයන් හෙවත් ධර්මතා නොව ද්‍රව්‍යයන්ය.²⁵

සත්‍ය කියමන් හෙවත් සූත්‍ර යන අරුත් ඇති ෂින්ගොන් (shingon) නිකායෙහි ප්‍රධානියා වූයේ කුකයි (Kukai) නැමැත්තාය. ක්‍රි.ව. 806 දී පිහිටවූ මෙම නිකාය, කෝයා(Kōya) කන්දෙහි ස්ථාපිත කළ ඔහු, සයිවෝ මෙන්ම මනුෂ්‍යයාට මෝක්ෂය ලඟා කරගත හැකි බව ප්‍රකාශ කළ අතර මහායාන අදහස් අනුව යමින් ලෝකික දේවල්ද ලබාගත හැකි බව අවධාරණය කළේය. තන්ත්‍රයානය ප්‍රගුණ කළ අයකු වන කුකයිට අනුව ලෝකය සය ආකාර වූ සංස්කාරක ධාතුවලින් (පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, ආකාශ, හා බුද්ධි) සෑදී ඇති අතර ඒවායේ හරය පරම සත්‍ය වේ.²⁶ යමෙක් මේ තර්කයෙහි පිහිටා අතින් මුද්‍රා දක්වමින් ගාථා කියමින් සිත සමාධියෙහි පිහිටුවමින් සිටී නම් ඒ ක්‍රියා සෘජුවම බුදුවරුන්ගේ ක්‍රියා හා සමාන බව ඔහු විසින් පෙන්වා දෙන ලදී.²⁷ සිත, කය සන්වර කර ගැනීමෙන් සත්‍ය අවබෝධ කර ගත හැකි බව ඔහු තම ශිෂ්‍යයන්ට ඉගැන්වූයේය. මෙය ෂින්තෝ දෙව්වරු ඇසුරින් පෙන්වා දීමට උත්සාහ කළ බව පෙනේ. ඒ අනුව ඔවුන් ශ්‍රී ලාංකේය බෞද්ධයන් මෙන් බුදුන් වහන්සේට අසීමිත වූ ගෞරවයක් දැක්වූ බවක් නොපෙනේ.

අනතුරුව එන කමකුරා (Kamakura) කාලපරිච්ඡේදයේදී (ක්‍රි.ව. 1185-1233) තවත් නිකායන් බිහි වූ අතර ඒවා ජනතාව අතර ජනප්‍රිය විය. ඒ අතර අමිද බුද්ධා (Amitabha) යන්න ප්‍රධාන වේ. මෙම අමින්දවාදය දේශනා කළ දේශකයින් අතර “Pure Land” (ශුද්ධ භූමිය) නිකාය ආරම්භ කළ හෝනෙන් (Honen, 1133-1212) ද විය. හෙයින් යුගයේදී ආරම්භය ලද ජෝදෝ (Jodo) හෙවත් සුඛාවතී (ශුද්ධ භූමිය) බුදුදහම කමකුරා අවධියේදී ස්ථාවරත්වයට පත් වී නූතනය

²³ Mikiso Hane, *Modern Japan (A Historical Survey)* United States of America, Westview press 1992.p.13.
²⁴ හජීමේ නකමුරා, එම, පි. 431
²⁵ එම, පි. 416.
²⁶ Mikiso Hane, *op.cit.* p.13.
²⁷ හජීමේ නකමුරා, එම, පි. 432

වන විට ජපානයේ විශාලත්වයෙන් දෙවැනි ප්‍රධාන නිකාය බවට පත්වී තිබේ. සරළත්වය නිසාම මෙම නිකායික ඉගැන්වීම් ජනාකාව අතර ප්‍රචලිත විය. තිදොරින් පවිත්‍ර වූ බෝධිසත්වවරු වාසයකරන භූමිය “pure Land”(ශුද්ධ භූමිය/ සුධාවනිය) නම් වේ. එය නිර්වානයට යෑමට පෙර අදියර ලෙස අර්ථ ගන්වා ඇත.²⁸ මෙම දහම මුල් මහායාන ආගමේ සුධාවනී සූත්‍රය පදනම් කරගෙන බිහිවී ඇති බව පෙනේ. හෝනෙන්ට අනුව කෙනෙකු අමීද බුද්ධා ගැන විශ්වාසය තැබීම හා ඔහුගේ නම යාඥා කළ පමණකින් ශුද්ධ භූමියට (නිවනට) ඇතුළත් විය හැකිය.²⁹ සරළවම අමීද බුදුන්ට නමස්කාර වේවා (*Namu Amidha Butsu*) යයි කීමම සුධාවනියට යෑමට ප්‍රමාණවත් වේ. ඔහුගේ ගෝලයකු වූ ෂින්රන් (Shinran) විසින් ජෝදෝ ෂින්ෂු (*Jōdō Shin Shu*) නිකාය ඇති කළේය. හොන්ගන්ජි (*Honganji*) සහ ඔතානි (*Otani*) එම නිකායේ ප්‍රධාන ශාඛාවක් වේ. ඔහු කියා සිටියේ ආගමික පුද පූජා, ආගමික ධර්ම ග්‍රන්ථ පිළිබඳ දැනුම හෝ ශ්‍රමන හැසිරීම මෝක්ෂය ලැබීමට අත්‍යවශ්‍ය නොවන බවයි.³⁰ එසේම මාංශ අනුභවය, සූරා පානය හා හික්ෂුන්ට විවාහ වීමද සුදුසු බව ඔහු පෙන්වා දී ඇත.

මේ අනුව මුල් බුදු දහමේ විනය නීති ගරු කිරීමක් මොවුන් සලකා නැත. තවද ඔහු දුක්ඛිත හා නොසලකා හරින ලද ජනතාවට පවා මෝක්ෂය ලබා ගත හැකි බව පෙන්වා දුනි. යහපත් මිනිසකුට එක් වරක් ශුද්ධ භූමියේ ඉපදිය හැකි නම් පාපි පුද්ගලයෙකුට කීප වාරයක් ඉපදිය හැකි බව “If even a good man can be reborn in the pure Land, how much so a wicked man ” ඔහු විසින් පෙන්වා දෙනු ලැබ ඇත.³¹ මෙවැනි මතවාද කෙතරම් දුරට මුල් බුදුදහම සමග සමරූපි වනවාද යන්න ගැටලුවකි. මෙම නිකාය මෝක්ෂයට යන සත්‍ය මග ලෙස බොහෝ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ප්‍රසිද්ධියක් ලබා තිබේ. කමකුරා අවධියේ බිහිවූ නිකායන් අතර “නිවිරෙන් නිකාය” (ක්‍රි.ව. 1222-1282) ද ජනප්‍රිය වූවකි. නිවිරෙන් නැමති හික්ෂුව විසින් හදුන්වා දුන් මෙය තන්ත්‍රවාදී බලපෑමෙන් බිහි වූ නිකායකි. මෙහිදී ද පෙන්වා දුන් කරුණක් වූයේ “*Namu myoho renge kyo*”යන පාඨය මහත් කැප වීමෙන් හඬ නගා ගායනා කළහොත් බුද්ධත්වය අවබෝධ කර ගත හැකි බවයි.³² තන්ත්‍රවාදී බුදු දහමේ බලපෑමෙන් බිහි වූ නිවිරෙන් ධර්මය, මනුකයින් බුදු වීම දැඩි ලෙස අවධාරණය කළේය. විශේෂයෙන් නිවිරෙන්ගේ නිකාය අනෙක් නිකායන්ට සාපේක්ෂව අද දක්වාම ප්‍රබල තත්ත්වක පවතී. පසුව මෙම නිකාය පදනම් කරගෙන විවිධ නිකායන් ජපානය තුළ බිහි වූ බව පෙනේ.

²⁸ Barbara Mori, *op.cit.* p.6.
²⁹ Mikiso Hanc, *op.cit.* p.14
³⁰ *Ibid*
³¹ *Ibid*
³² Barbara Mori, *op.cit.* p.6.

ජපන් බෞද්ධ ඉතිහාසය තුළ දැකිය හැකි තවත් නිකායක් වන්නේ සෙන් (Zen) ගුරුකුලයයි. මෙම නිකායද අනෙක් නිකායන් මෙන්ම මනුකයින් බුදුවීම අවධාරණය කළ එකකි. ඔවුන් විසින් පෙන්වා දෙනු ලැබූයේ ස්වයං විශ්වාසය හා ස්වයං පරිශ්‍රමය තුළින් බුද්ධත්වය ලබා කරගත යුතු බවයි.^{33*} ඒ සඳහා භාවනාව ප්‍රගුණ කළ යුතු බව උගැන්වූයේය. මෙම නිකාය බුදු දහමේ සරලත්වය මෙන්ම අඩු වන්දනාමානත්වය ප්‍රවර්ධනය කළ නිකායකි. මොවුන් වන්දනය කරනු ලබන්නේ, සෙන් දහම උගන්වන ගුරුවරුන් මිස, බුදු පිළිම නොවේ. කමකුරා (Kamakura) කාලපරිච්ඡේදයේදී හා ඉන් පසුව සෙන් දහම ජපානයේ සමුරායිවරුන් අතර දැඩිව මුල් බැස ගත්හ. මෙම නිකායකයින් විනය නොසලකා හරින ලද අතර ග්‍රන්ථ පරිශීලනයක් ද නොවීය. මොවුන්ගේ විශේෂත්වය වන්නේ භාවනාව තුළින් බුද්ධත්වය ලබා ගත හැකි බව අවධාරණය කිරීමයි. බෝධිධර්ම නැමැත්තා මෙය ජපානය තුළ ප්‍රායෝගිකව ප්‍රවලිත කිරීමට මුල් වූ අයෙකි. මෙහි පැවිද්දෝ කරුණාව, දයාව අන්‍යයන්ට පිහිටවීම වැනි ගුණාංග දැඩි ලෙස ප්‍රගුණ කළහ. ඊසයි (Eisai) හික්ෂුව විසින් ආරම්භ කළ රින්ජසයි මෙන්ම දෝගෙන් (Dogen) විසින් ආරම්භ කළ සොතෝ නිකායද සෙන් නිකායේම ශාඛාවන් බව පෙනේ. එම දෝගෙන්ගේ සෙන් නිකාය ජපන් තෙන්දයි බුදු දහමින් ආභාසය ලබා ඇත. තවත් නිකායක් වන රින්සු නිකාය විනය නීති දෙසිය පනහක් සමග ජපානයට හඳුන්වා දෙනු ලැබුවත් එය භාරතයේ හෝ චීනයේ මෙන් ජපානයේ ප්‍රවලිත නොවූ බව කියැවේ.³⁴ කමකුරා කාලපරිච්ඡේදයෙන් පසුව එන අශිකගා යුගයේදී (ක්‍රි.ව. 1338-1573) බුදු දහම සම්බන්ධයෙන් විශේෂිත තොරතුරු සඳහන් නොවූවත්, අනතුරුව එන තොකුගාවා කාලපරිච්ඡේදය (ක්‍රි.ව. 1600-1867) නැවතත් බුදුදහමේ පිබිදුණු කාලපරිච්ඡේදයක් වන බව පෙනේ. මෙකල රාජ්‍ය නීතියක් මගින් සෑම ජපන් ජාතිකයෙකුම කිසියම් බෞද්ධ පන්සලක සාමාජිකයකු බවට පත් කළ බව කියැවේ.³⁵ එතුළින් මේ වන විට ජපානය තුළ බුදුදහම පැහැදිලි ලෙසම රාජ්‍යමය ලෙස දැඩි ස්ථාවරත්වයට පත්ව තිබූ බව සනාථ වේ.

³³ Mikiso Hane, op.cit.p.15
 * (D.H. Suzuki, Manual of Zen Buddhism New York: Grove press, 1960, pp.112-113) "Satori entails the gaining of insight into one's true or original nature and into the nature of reality, that "great avoid" underline the surface manifestarions. This insight is too achieved through an intuitive grasps cannot graspofreality, not by relying on the intellect or reasoned knowledge, nor by studying or performing rituals. Just as the hand that grasps cannot grasp itself the reason that seeks to comprehend cannot comprehend itself. For "reality" is the mind. As a Chinese Ch'an (Zen) master once said, "Buddha and sentient being both grow out of One mind.... This mind is pure and like space has no specific Form.As soon as you sine a thought and begin to from an idea of it. You ruin reality itself, because you than attached your self to the form. Since the beginningless past, there is no Buddha who has ever had an attachment form."

³⁴ හජ්මෙ නකමුරා, එම්. පි. 446.

³⁵ Hideo Kishimoto, "Mahayana Buddhism and Japanese Thought "Philoshopy East and west ,vol . 4, No.3.

ජපානය සහ භාරතයෙහි බෞද්ධ දර්ශනයෙහි ඇති වෙනස්කම්

ජපානය තුළ බුදු දහමේ ස්වරූපය කෙබඳු දැයි යන්න සළකා බැලීමේදී මූලිකවම, එය බුදු දහමේ නිජභූමිය වූ භාරතයෙන් සෘජුවම ලැබුණු බෞද්ධ දර්ශනයක් නොවීම සළකා බැලිය යුතු කරුණකි. ජපානය තුළ දක්නට ලැබෙන බුදු දහම ශ්‍රී ලංකාව, බුරුමය, තායිලන්තය වැනි රටවල පවතින ථෙරවාදී බුදු දහමට සපුරා වෙනස් වන අතර එය චීනය, කොරියාව, වියට්නාමය, ටිබෙටය වැනි රටවල පවතින මහායානී බුදු දහමේ ඉගැන්වීම්වලින්ද තරමක් වෙනස් මගක් ගන්නා ස්වදේශීයමය ස්වභාවයකින් හෙබි අමුතූම බෞද්ධාගමක් වන බව පෙනේ. එය මූලිකවම කොරියානු අර්ධද්වීපයෙන් ලැබුණත් බෞද්ධ දර්ශනය අවබෝධ කර ගැනීමට හා ආගමක් ලෙස ව්‍යාප්ත වීමට චීන සබඳතා හේතු විය. කෙසේ වුවත් ජපන් බුදු දහමේ ස්වරූපය අධ්‍යයනයේදී පැහැදිලි වන එක් කරුණක් වන්නේ එය බෞද්ධ දර්ශනයේ ඉගැන්වීම්වලින් බොහෝ සෙයින් ව්‍යුත්පන්න වූවක් බවයි.

භාරතීයයන් බොහෝ දුරට මනුෂ්‍යත්වය පිළිබඳ සත්‍යය මරණය මාර්ගයෙන් දැක්වීමට උත්සාහ ගත් අතර ජපන් ජාතිකයින් එය ජීවත්වීම පිළිබඳ පරිකල්පනය මගින් දැක්වීමට යන්න දරූහ.³⁶ භාරතීය බෞද්ධයන්ගේ මතය අනුව සියලු ජීව වස්තු ඝීය ජීවිත චක්‍රය ආත්මයේ අපරිමිත සංසරණ ක්‍රියාවලියක් මගින් දක්වයි. මේ අපරිමිත සංසරණ චක්‍රය තුළ මේ ලොව එක් ජීවිතයක් යනු ක්‍ෂුද්‍ර කාල සීමාවක් වෙයි. ශාක්‍යමුනි බුදුන් පවා මේ ලොව සිය දහම ක්‍රියාත්මක කිරීමටත්, බුද්ධත්වය ලබා ගැනීමටත්, හැකියාව ලද්දේ පෙර ආත්මවල එක්රැස් කරන ලද පුණ්‍ය කර්ම බලයෙනි.³⁷ නමුත් මෙලොවේදී සත්‍ය අවබෝධ කර ගත හොත් සාමාන්‍ය මිනිසුන් පවා බුදුවරුන් වනු ඇතැයි යන මතය පිළිගත් (සොකුමින් ජෝබුත්සු) බොහෝ බෞද්ධ නිකායන් ජපානයේ පැවතුනි. සයිචෝ විසින් තෙත්දයි දහම ජපානයට හඳුන්වා දී සියවසක් ගත වන්නටත් පෙර අන්තෙන් නැමති තෙත්දයි විද්වතා පැවසූයේ කෙනෙකුට මෙලොවේදීම, මනුකයින් සිට බුද්ධත්වය ලබා ගත හැකි බවයි.³⁸ නමුත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ප්‍රගුණ කිරීමෙන් හා චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පුද්ගලයෙකුට නිර්වාණය ලැබිය හැකි බව ථෙරවාදී බුදු දහමින් ඉගැන්වේ. එහිලා මූලිකවම භාවනාව, සමාධිය හා ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැනි ගැඹුරු පිළිවෙත් ඇතුළත් විය. ඇතැම් විද්වතුන් පෙන්වාදෙන පරිදි මහායානය(Greater Vehicle) හා හීනයානය(The Lesser Vehicle) ලෙස බෞද්ධ දර්ශනය හේදනය වීමට හේතුව වූයේද ථෙරවාදී බුදු දහමෙහි වූ ශ්‍රමණ ජීවිතය හා භාවනාව ප්‍රගුණ කිරීමට දැඩි වෙහෙසක් ගැනීමට සිදු වීමයි.³⁹ මෙය මනුෂ්‍ය වර්ගයාගෙන් සුළුතරයකට අවකාශ

³⁶ හජ්මේ නකමුරා, එම, පි. 430

³⁷ එම, පි. 430

³⁸ එම, පි. 431.

³⁹ Buddhism: Rection and Interlectual Revalutioon, *op.cit.* p.5

සලසන්නක් බැවින් විශාල පුද්ගල සංඛ්‍යාවක් අන්තර්ගත කිරීම අරභයා බෞද්ධ ඉගැන්වීම් නැවත ප්‍රතිසංවිධානය කිරීමට කතිකාවතක් ඇති වූ අතර එය මහායානය(Greater Vehicle) ලෙස හැඳින්විණි.⁴⁰

එමෙන්ම ථෙරවාදී බුදු දහම අදහන බෞද්ධ සැදහැවතුන්ගේ ප්‍රාර්ථනය මෙලොවින් ගැළවීම වුවත් ජපන් බෞද්ධයින්ගේ අපේක්‍ෂාව නැවත නැවත ඉපදීමයි. එය මුල් බුදු දහමට පටහැනි තත්ත්වයකි. ඔවුහු පුනරුත්පත්තිය විශ්වාස කරනවාත් මෙන්ම ශ්‍රෝතීන් තම ප්‍රාර්ථනය මත පවුලේම නැවත උපදින බව තරයේ පිළිගනිති. එහෙත් ථෙරවාදී බෞද්ධ දර්ශනය අනුව උත්පත්තිය හා මරණය පිළිබඳ පිළිගැනීම වූයේ පුද්ගලයාගේ කර්ම ශක්තිය අනුව සිදුවන බවයි. මනුෂ්‍ය ශරීරයේ වැදගත්කම පිළිගැනුණු අතර තම කය මනාව පවත්වාගෙනයාම ජපන් බුදු දහමේ ප්‍රධාන තැනක් ගනී. නමුත් අස්ථිර වූ මිනිස් කය සියළු ක්ලේශවලට හේතුව මෙන්ම මාර්ග ඵල අවබෝධ කර ගැනීමට බාධාවක් බව බුදුන් වහන්සේ දේශනා කළහ.⁴¹ එමෙන්ම භාරතයෙහි හා චීනයේ බෞද්ධ ශ්‍රාවකයින් විසින් අනුගමනය කරන තවුස් දම් ජපන් බෞද්ධයෝ පිළිනොගනිති. ඒ අනුව ඔවුන් බුදු දහමින් ප්‍රකාශිත වූ ගැඹුරු ධර්ම කරුණුවලට වැදගත්කමක් දුන් බව නොපෙනේ. නමුත් දෛනික ජීවිතයට ගත හැකි සියළු යහපත් ගති පැවතුම් හෙවත් ආචාර ධර්ම ඔවුන් බුදු දහමින් උකහා ගත් බව පැහැදිලිය.

ජපන් සංස්කෘතිය තුළ බුදු දහමේ දායකත්වය

මුල් බුදු දහමේ ඉගැන්වෙන බෞද්ධ දර්ශනය තත්වාකාරයෙන්ම ජපානය තුළ ප්‍රායෝගික නැතත්, ඔවුන් බුදු දහම යැයි අදහන දර්ශනය මැනවින් ජීවිතය හා ගළපාගෙන ඇති බව පෙනේ. ජපන් සංස්කෘතිය තුළ සමාජ, ආර්ථික හා දේශපාලන යන ක්ෂේත්‍රයන්හි නොයෙකුත් අංශවල බුදු දහමේ ආභාසය ලබා ඇති බවට පෙන්වා දිය හැකි සාධක බොහෝය. ජපානය තුළ සංචාරය කරන ඕනෑම විදේශිකයකුගේ සිත් ඇදී යන එක් අංශයක් වන්නේ, විශාල නගර මාධ්‍යයේ හා කඳු මුදුන්වල පිහිටා ඇති පන්සල්ය. ඒවායේ බහුලත්වය තුළින් නිරූපණය කරනුයේ එම පන්සල්වල වටිනාකමය. බාහිර ආකෘතියෙන් ජපන් පන්සල් සියල්ලම එක සමාන බව පෙනී ගියත් නිකාය හේදය අනුව ඒවායේ කාර්යභාරයන් විවිධ වෙයි. ඒ අතර සිව් ආකාර වූ පන්සල් වර්ග මෙරටදී දැකිය හැක.

- 1.බෞද්ධයින්ගේ අවමංගලය සහ වෙනත් අනුස්මරණ කටයුතු සඳහා කැප වූ පන්සල්
- 2.යාඥා (ආගමික කටයුතු) කිරීම් හා ගැටලු නිරාකරණය කිරීමේ මධ්‍යස්ථාන.

⁴⁰ Ibid.
⁴¹ කෝත්ගස්නැන්නේ ආනන්ද හිමි, බුදු දහම ජීවන දර්ශනයකි, අභය මුද්‍රණ, කඩවත, 1995. පිටු.78-81.

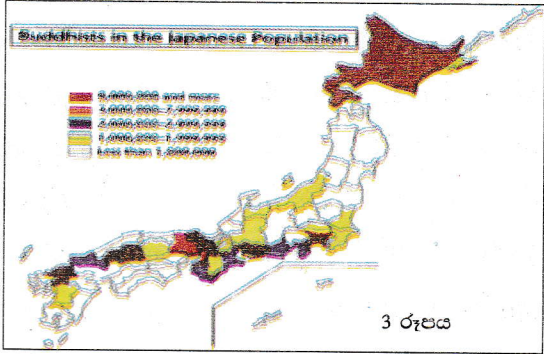
3. ආගමික පූජකවරු පුහුණු කරන ස්ථාන. (පිරිවෙන්)

4. තමන්ගේ ධනය වැය කරමින් පොදුජන සේවයට කැප වූ පන්සල්.

මින් පළමු කාණ්ඩයට අයත් පන්සල්වල හික්ෂුන් වහන්සේලා එම ස්ථානවලට තම පවුල් සමග රැදී සිටිමින් වන්දනාකරුවන්ගේ බහුවිධ ආගමික හා සමාජ කාර්යයන් ඉටු කිරීමට කැපවී සිටිති. කෙසේ වුවත් මෙම පන්සල් සතු කාර්යභාරයන් දෙස බැලීමෙන්ම පන්සල හා පොදු ජන ජීවිතය අතර ඇති අන්‍යෝන්‍ය බැඳීම විද්‍යමාන වෙයි. ජීවිතයේ සුවිශේෂී අවස්ථාවල (එනම්, උපත, වැඩිහිටි තත්ත්වයට පත්වීම, විවාහය, මරණය වැනි,) සිදුවන සියළු වාරිත්‍රවිධීන් බෞද්ධ මුහුණුවරක් ගැනීම තුළින් මේ තත්ත්වය මොනවට පැහැදිලි වේ. ජපන් ජාතිකයෝ දරුවකුගේ උපත ඉතා වැදගත් අවස්ථාවක් ලෙස සමරණ කරන අතර එහි ආශීර්වාද ලබා ගැනීම සඳහා ආගමික මධ්‍යස්ථාන වෙත කැඳවාගෙන යාම අනිවාර්ය අංගයක් කොට සලකති. එහිදී ඇතැමුන් දරුවාගේ ආරක්ෂාව අයැදීම සඳහා ෂින්තෝ ආරාමවලට යන අතර ජපන් බෞද්ධයෝ පන්සල් කරා යති. එහිදී ඔවුහු දරුවාගේ උපත පන්සල වෙත වාර්තා කිරීම හා දරුවා බෞද්ධ ඉගැන්වීම් අනුගමනය කිරීමට හුරු කරවන බවට ප්‍රතිඥා දීමක් සිදු කරති. එබැවින් ජීවන ගමන ආරම්භ කිරීමේ මූලික අදියරේ සිටම ජපන් ජනයා බෞද්ධ වන්පිළිවෙත් තම ජීවිතවලට නිරායාසයෙන්ම ඇතුළු කර ගන්නා බව සනාථ වේ.

තවද ජපන් සමාජය තුළ දරුවකු විසි වයස් එළඹීමත් සමග, වැඩිහිටි තත්ත්වයට පා තැබීමේ අවස්ථාව උත්සවාකාරයෙන් සමරනු ලබයි. එහිදීද එක් අංගයක් ලෙස දැනුම් දීමේ හා දැනුවත් කිරීමේ උත්සවය පන්සල තුළ සිදුකරනු දැකිය හැක. වාරිත්‍රයක් ලෙස මෙහිදී බුදුන්ගේ නම සඳහන් කරන ලද දූව පතුරක් හා සුදු ඇඳුමක් දෙනු ලබයි. ඒ තුළින්ද ධර්මානුකූලව ඉදිරි ජීවිතය ගත කරන බව අර්ථවත් කෙරේ. ජීවිතයේ තවත් වැදගත් අදියරක් වන විවාහයේදීද ජපන් බෞද්ධ ජනයා ආගමික වත් පිළිවෙත්වලට ගරුකරන බව පෙනේ. ඔවුන් විවාහ උත්සවය පන්සල් තුළ සිදු කරනු ලබන අතර ඒවායෙහි පැහැදිලිවම බෞද්ධ වාරිත්‍ර විධීන් දැකගත හැකිය. බුදුන් වහන්සේට සුවද දුම් පූජා කිරීමෙන් අනතුරුව හික්ෂුන් වහන්සේ කෙනෙකු විසින් නව යුවලට පැන් පිළිගන්වනු ලැබේ. අනතුරුව බුදුන් වහන්සේට පිළිගන්වන ලද (සහල්වලින් සාදන ලද) වයින් වීදුරු තුනක් විවාහ වන යුවලට ලබා දෙන අතර එය වාර තුනක් පානය කිරීම වාරිත්‍රය වේ. සන්සන්කුදෝ (San-San-kudo) පානය ලෙස හැඳින්වෙන මෙය තෙවරක් පානය කිරීමෙන් ත්‍රිවිධ රත්නය නිරූපණය කෙරෙන බව මෙම බෞද්ධයින්ගේ විශ්වාසය වේ. එමෙන්ම මුදු මාරු කිරීමේ වාරිත්‍රය සිදු කරනු ලබන්නේද හික්ෂුන් වහන්සේ කෙනෙකු විසින් බෞද්ධ යාඥාව දෙනු ලබන අවස්ථාවේදීය. ඔවුන් තම විවාහ සිරිය සැමරීමට උත්සව ශාලාවක් වෙත අවතීර්ණ වනු ලබන්නේ මෙම ආගමික වාරිත්‍ර අවසන් වීමෙන් අනතුරුවය. එතුළින් ජපන් බෞද්ධයින් බුදු දහම තම ජීවිතයන් තුළට කෙතරම් බද්ධ කර ගෙන ඇද්ද යන්න මෙන්ම,

ජීවිතයේ නව අදියරයන් තුළදී බෞද්ධ ආශීර්වාද කෙතරම් වැදගත්කොට අගයනවාද යන්නත් මැනවින් විශද වේ. එමෙන්ම පුද්ගලයකුගේ අභාවයේදීද බෞද්ධ ලාංකේයන් මෙන්ම බෞද්ධ ජපන් ජනයාත් ආගමික චාරිත්‍ර බොහෝමයක් සිදු කරන බව මෙම අධ්‍යයනය තුළදී හදුනාගත හැකි විය. අවමංගලය කටයුතු සඳහාම වෙන්වුණු පන්සල් තිබීම විශේෂ ලක්ෂණයක් වන අතර ආදාහනයෙන් පසු ලබා ගන්නා අළු පන්සල් භූමියේ ඒ සඳහා විශේෂිත ස්ථානයක තැන්පත් කරනු ලැබේ. පන්සල විසින් මියගිය තැනැත්තාගේ නිවසට බෞද්ධ පාඨයක් ලියන ලද දූවමය ඵලකයක් ලබාදීම සාමාන්‍ය සිරිත වේ. මරණයෙන් සති හයකට පසුව මිය ගිය තැනැත්තා නව ආත්මයක් ලබා ගන්නා අවස්ථාව ලෙස සලකා පන්සලේ හෝ නිවසේ රැස්ව “සේවාච නිරික්ෂණය” නැමති චාරිත්‍රය සිදු කරයි. මරණයෙන් පසු වාර්ෂිකව හෝ වසර තුනකට වරක්, හයකට වරක්, දහතුනකට වරක්, විසිතුනකට වරක්, තිස්තුනකට වරක් ලෙස අනුස්මරණ වත්පිළිවෙත් සිදු කරනු ලැබේ.⁴²

ජපන් බෞද්ධයින් විසින් පිළිපදිනු ලබන ආගමික වත්පිළිවෙත් ඔවුන්ගේ දෛනික ජීවිතයේ නොයෙකුත් අවස්ථාවල ප්‍රායෝගිකව දැකිය හැක. ආහාර අනුභවයේදී සිදුකරන වත්පිළිවෙත්, දෛනික සුභපැතිම්චලදී, දියනැමේ ක්‍රමය තුළ(Furo), ජන්කෙන්(Janken)

වැනි දේශීය ක්‍රීඩාවලදී මෙන්ම රැකියා ස්ථානවල පවා මෙබදු බොදුනු සිරිත්විරිත් බහුලව දැකිය හැකිය. කුඩා දරුවන්ගේ සිට සියළුම ජපන් ජනයා ආහාර ගැනීමට පෙර එම ආහාර වේලට නමස්කාර කර “ඉතදකිමස්” යනුවෙන් කියයි. එමගින් අර්ථවත් වන්නේ, තමාට එම ආහාරය ලබා දීමට දායක වුණු සියළුම දෙනාට කෘතඥතාවය පළ කිරීමයි. ආහාර ගැනීමෙන් පසුවද “ගොචසෝ සමා දෙස්තා” යනුවෙන් කියයි. ඒ තුළින්ද තමාට ලබා දුන් රසවත් ආහාරයට නැවත ස්තූතිය පිරිනමයි. මෙවැනි ගුණාංගයක් අහඹු ලෙස සමාජ ගත වූවක් නොව බෞද්ධ ඉගැන්වීම්වල කියවෙන මේ ලෝකය තුළ තමන්ට ජීවිතය ලබාදුන් සියළුම ජීවින්ට කෘතඥතාවය පළ කළ යුතුය; යන පදනමෙන් ආහාසය ලැබුවන්ය. සෑම බෞද්ධ නිවසකම බුදු මැදුරක් ඇති අතර දෛනිකව ආහාර සහ පැන් පිළිගන්වනු ලැබේ. ශ්‍රී ලාංකේය ජනයා මෙන්ම වාර්ෂිකව සිදු කරන ආගමික සැමරුම් රැසක් ජපන් බෞද්ධයන් අතරද වේ. මහායාන සංකල්පයට අනුව ඔවුන් බුදුන්වහන්සේගේ උපත(හනා මන්සුරි) අප්‍රියල් අටවැනිදාත්, බුද්ධත්වය ලැබීම (ජෝදෝ සේවය) දෙසැම්බර් අටවැනිදාත්, පරිනිර්වාණය (නෙහෙන් සේවය) පෙබරවාරි

⁴² Buddhnet & Japan Buddhist Federation, www.buddhanet.net/nippon/nippon_toc.htm.

පහළොස්වැනිදාත්, ලෙස පිළිගනිමින් එම දිනයන්හි විශේෂිත ආගමික උත්සව සිදුකරනු ලැබේ.⁴³

ජපන් සමාජය තුළ බෞද්ධ ආභාසය පැතිර ගිය තවත් පැතිකඩක් ලෙස කලා ක්ෂේත්‍රය හඳුන්වා දිය හැකිය. ක්‍රි.ව. හයවැනි සියවසේ සිටම මෙරට කලා කටයුතු සඳහා බෞද්ධ බලපෑම් ලැබී ඇත. චීනයෙන් ලද බෞද්ධ කෘතීන් හා තඹ පිළිම ආශ්‍රයෙන් ජපානයට මූලිකව බෞද්ධ කලාව ලැබුණු අතර බොහෝ අධිරාජ්‍යවරුන් ඊට නොමද අනුග්‍රහය දක්වා තිබීම තුළින් එය කෙතරම් ජනප්‍රිය වීද යන්න වටහා ගත හැකිය. සුයිකෝ (Suiko) කාලපරිච්ඡේදයේ දී බිහි වූ සියලු කලා නිර්මාණ මේ නව ආගම වටා කේන්ද්‍රගතව බිහිවී ඇත. මෙකල බුද්ධ චරිතයේ විවිධ අවස්ථා පිළිම ආශ්‍රයෙන් දැක්වීම ඇරඹුණු අතර එය බුදුදහමේ ව්‍යාප්තියට ද හේතු විය. වන්දනාමාන කිරීම සඳහා පිළිම මෙන්ම පන්සල් අවශ්‍ය වීමත් සමඟ ජපානයේ ගෘහ නිර්මාණ ශිල්පයේදී පිබිදීමක් මෙම නව ආගම නිසා සිදු විය. ෂොතොකු තයිෂි (Shotoku Taishi; ක්‍රි.ව. 573-612) අධිරාජ්‍යා විවිධ ප්‍රදේශවල ඇවිදීමින් පන්සල් ඉදිකරමින්, සිත්තම් කරුවන් පත්කරමින් බෞද්ධ කලාව ව්‍යාප්ත කිරීමට ඒ හත් දායකත්වයක් ලබා දුනි.⁴⁴ ජපානය තුළ බුදුදහම ව්‍යාප්ත වීමට හා ජනප්‍රිය වීමටද මෙම සාධක බලපෑම් කරන්නට ඇතැයි සිතිය හැක. ලොව පුරාණතම දූවමය ගෘහනිර්මාණ ශිල්පය ලෙස සැලකෙන නාරා ආසන්නයේ ඇති හොරියුජි (Horyu-ji) (පන්සල) මෙම අධිරාජ්‍යයාගේ සේවාවන්ගෙන් එකකි. එහි රන්මුවා කුටියක බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් හා බෝධි සත්ව ප්‍රතිමා දෙකක් දැකිය හැකි අතර සතර දිශාවන් නියෝජනය කරමින් එහි ආරක්ෂකයින් සතර දෙනෙකුගේ රූප දූවයෙන් කර ඇත. ජපන් සංස්කෘතිය තුළ බෞද්ධ කලා ශිල්ප තවදුරටත් ස්ථාපිත වූ අවධියක් ලෙස අටවැනි සියවසේ පාලනය හෙබවූ ෂෝමු අධිරාජ්‍යාගේ කාලය දැක්විය හැක. තෝදයි ජීවල ඔහු විසින් ඉදිකළ අඩි 16ක් උස බුදු පිළිමය නිම කිරීම සඳහා ජපානයේ තිබූ සියලුම තඹ යොදා ගත් බව කියැවේ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සියවස් ගණනාවක් යන තෙක් ලෝකඩ (Bronze) ප්‍රතිමාවක් පවා තනා ගැනීමට නොහැකි වූ බව වාර්තා වේ.⁴⁵ මෙවැනි සුවිශාල නිර්මාණ කරවීමේ අරමුණ, ජපානය බුදුන් වහන්සේට උචිත භූමියක් බවට පත්කිරීම යැයි සැලකේ.

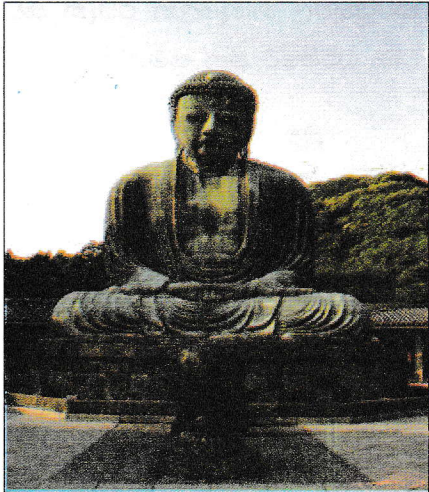
එමෙන්ම ක්‍රි.ව. 743 දී අධිරාජ්‍යා විසින් පනවන ලද නීතියක් මගින් මෙවැනි නිර්මාණ සඳහා රනුරන් භාවිතය සාධාරණීකරණය කර ඇති අතර බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය නිරූපනයට එය උචිතම මාධ්‍ය ලෙසද දක්වා ඇත.⁴⁶ කමකුරා කාලපරිච්ඡේදයේදී බෞද්ධ කලා

⁴³ Ibid.
⁴⁴ Anasaki, M, Buddhist Art in its relation to Buddhist ideals with special reference to Buddhism in Japan, USA: Xerox Uni. Microfilms, Michigan, 1975. p.20.
⁴⁵ Ishizawa, M, The Heritage of Japanese Art, Tokyo: kodansha Ltd, Japan, 1981. p.15.
⁴⁶ Tsuda, N, Handbook of Japanese Art, Charles E. Tuttle, Rutland, Vermont, USA. 1976.p.38.

ශිල්පවල සංවර්ධනය මෙන්ම ව්‍යාප්තිය සිදු වූ අතර ක්‍රි.ව. 1215 දී ඉදිකළ ලෝකඩමය අමිධ බුද්ධ ප්‍රතිමාව එහිලා කදිම නිදසුනක් වේ.(4 රූපය බලන්න) මේ තුළින් ජපන් ජනයා තුළ බෞද්ධ දර්ශනය පිළිබඳව මෙන්ම බෞද්ධ කලා ශිල්ප කෙරෙහි තිබූ ලැදියාව මැනවින් විශද වේ.

එමෙන්ම ජපන් කලාවේ සංවර්ධනයට බෞද්ධ භික්ෂූන් වහන්සේලා අනගි මෙහෙයක් සිදු කොට ඇත. බොහෝ කලාකාමී භික්ෂූහු, චීනයේ අධ්‍යාපනය ලබා ඒවා ජපානයට රැගෙන ආ අය වූහ. සිතුවම් කලාව මෙන්ම ප්‍රතිමා නෙලීමෙහිලා ප්‍රවීණයන් වූ උන්වහන්සේලා පුජිවරා (Fujiwara) කාල පරිච්ඡේදයේදී විශේෂ ගෞරවයට පාත්‍ර වූ කණ්ඩායමකි.⁴⁷ ඒ අනුව රජ පවුල්වල පිරිස්, ධනවත් ප්‍රභූ පවුල් මෙන්ම සාමාන්‍ය ජනයා අතර ද මෙම කලා නිර්මාණ ජනප්‍රියත්වයට පත් විය.

මෙවැනි බෞද්ධාගමික පසුබිම් අනුසාරයෙන් ජපන් ජනතාවගේ කලාකාමී සිතුවිලිවල පිබිදීමට මග පෑදුණි. එක් එක් නිකායයන් විසින් බුද්ධ චරිතයෙහි විශේෂ අවස්ථා, මෙන්ම තම නිකාය ප්‍රධානීන්ගේ (විශේෂයෙන් ැසන් නිකාය) රූප සිතුවමට නැගීම නිසා ජපානයේ විකු කලාවේ ප්‍රවර්ධනයට ද හේතු විය. එමෙන් ම විවිධ නිකායන් හරහා මතු වූ දර්ශනවාදයන් ද ජපන් කලාවේ උන්තතියට පිටුවහලක් වූ බව පෙන්වා දිය හැකිය.

4 රූපය

තවද ජපන් සංස්කෘතිය තුළ බුදු දහමේ ආභාසය මැනවින් කියා පාන තවත් කදිම නිදර්ශනයක් වන්නේ ඔවුන් තුළ අතීතයේ සිට අද දක්වා පවතින ආචාර ධර්මවල ස්වභාවයයි. ඉවසීමේ ගුණය, අන්‍ය මත ගරුකිරීම, අන්‍යන්ට උදව් කිරීම, කරුණාව දැක්වීම, මිත්‍රශීලී ගුණය, ආගන්තුක සත්කාරය, වැඩිහිටියන්ට සැලකීම යනාදී වශයෙන් යහපත් සමාජ සංස්ථාවක් ඇති කිරීම සඳහා පාදක වන සියලු සිරිත්විරිත්වලින් ජපානය පොහොසත් වෙයි. මෙම අංගයන් සියල්ල ජපන් ජනයා තුළට නිසගයෙන් ලගා වූවා යැයි කිව නොහැකි අතර ඊට සෘජු හා වක්‍ර වශයෙන් බුදුදහමේ බලපෑම ලැබුණු බව පෙන්වා දිය හැකිය. ඉවසීමේ ගුණය අතින් ජපන් ජාතිකයෝ ලොව අනෙකුත් ජාතීන්ට සාපේක්ෂව අද පවා ඉතා ඉහළ ප්‍රසිද්ධියක් උසුලති. බුදු

⁴⁷ Ibid,p.94.

දහම හඳුන්වා දීමට පෙර මොවුන්ද ආවේගශීලී ලෙස වද බන්ධනාදිය පැමිණ වූ බවට ඉතිහාසය සාක්ෂි දරයි.⁴⁸

යමතෝ යුගය (ක්‍රි. ව. 300-710) තුළ පාලනය හෙබවූ බුරෙක්සු (499-506) හා යුර්යකු නැමති අධිරාජවරු බිහිසුණු පාලකයින් බව කියැවෙතත් බෞද්ධ දර්ශනයේ ව්‍යාප්තියත් සමග ඔවුන්ගේ හැඟීම්වල පැහැදිලි සාමකාමී ලක්ෂණ විද්‍යාමාන විය.⁴⁹ ජපන් ජනයා තුළ අද පවා ප්‍රායෝගිකව දැකිය හැකි අපුරු ලක්ෂණයක් වන්නේ අසීමිත කරුණාව, මෛත්‍රිය හා අන්‍යයන්ට අදාරය දක්වීමේ ගුණයයි. මෙම ගුණාංග බුදු සමයත් සමග ජපානයට පැමිණ ඇති බව මෙම අධ්‍යයනය තුළදී අවබෝධ කර ගන්නට හැකි වූ අතර එය ජපන් බුදුදහමින් දැඩි ලෙස අවධාරණය කරයි. ජපානයේ ඇති විවිධ නිකායන් අතරින් සුධාවතී බුදුදහම කරුණාව, මෛත්‍රිය ගූන විශේෂයෙන් සලකන ජනප්‍රිය නිකායකි. ෂින්ගෝ රින්සු නිකායත් සමාජ සුභ සාධන කටයුතුවල නියැලෙන එවැනි තවත් නිකායකි. එබැවින් ජපන් බුදු දහමින් පරලොව විමුක්තියට වඩා ධර්මිෂ්ට ජන සමාජයක් බිහි කිරීමට කැපවන බවක් හඳුනාගත හැකිය.

බුදු දහමේ ආභාසය එදිනෙදා ජන ජීවිතයන් තුළ පමණක් නොව දේශපාලන ක්ෂේත්‍රයේදීද අද පවා දැක ගත හැකිය. නායකත්වයට ගරු කිරීම, අවංකත්වය, කණ්ඩායම් හැඟීම, කැපවීමෙන් වැඩ කිරීම, වැරදි පිළිගැනීම, අන්‍ය මත ගරු කිරීම වැනි මහත්මා ගති රාශියක් මෙරට රාජ්‍ය නායකයින් තුළින් දැකගත හැකිය. බොහෝ පාලකයෝ බුදු දහමේ උන්නතියට කටයුතු කළාක් මෙන්ම එහි ආදර්ශයන් දේශපාලන ක්ෂේත්‍රයට බද්ධකර ගත්හ. හෙයින් අවධියේ (794-1185) මරණ දඩුවම නවත්වන ලද්දේද බුදු දහමේ සාරය දේශපාලනය තුළට ප්‍රවිෂ්ට වීමෙනි.⁵⁰ බුදු දහමේ පිළිගැනීම ප්‍රතික්ෂේප කළ පාලකයින් ලෙස ජපන් ඉතිහාසය පුරාවටම සඳහන් වන්නේ මෙයිජි අධිරාජ්‍යයා (ක්‍රි. ව. 1868-1912) පමණි. මෙයිජි ප්‍රතිසංස්කරණවලින් පසු බුද්ධාගම බලයෙන් මැඩ පැවැත්වීම (හයිබුක්සු කිෂකු) නිසා බොහෝ අයහපත් ප්‍රතිවිපාක සමාජගත වූ බව කියැවේ. එම නීතිය ක්‍රියාත්මක වූ දිස්ත්‍රික්කවල තමන්ගේ සමීප ඥාතීන් ඝාතනය වැනි සාහසික ක්‍රියා සංඛ්‍යාත්මකව ඉහළ අගයක් ගත් අතර බුදු දහම බෙහෙවින් අනුග්‍රහ ලැබූ ප්‍රදේශවල එවැනි සිදුවීම් සාපේක්ෂව ඉතා අවම වූ බවට සංඛ්‍යා ලේඛන සාක්ෂි දරයි.⁵¹ මෙහි සමස්ත ඉතිහාසය පුරාම ජපන් ජන ජීවිතයට බුදු දහම ඉතා ක්‍රමවත් ලෙස අන්තර් ග්‍රහණය වී ඇති අතර බුදු දහමේ බලපෑම කෙතෙක් දැයි නිමාණය කිරීම ඉතා අපහසුය. එබැවින් ජපානය තුළ සාරධර්ම සපිරි සමාජයක් බිහිවීමෙහිලා බුදුදහමේ මෙහෙයවීම ඉමහත් බව පැහැදිලි වේ.

⁴⁸ හජිමෙ නකමුරා, එම, පිටු. 456-457.
⁴⁹ එම, පි. 457.
⁵⁰ එම
⁵¹ එම

නිගමනය

මේ අනුව ජපානය තුළ බුදු දහමේ ස්වරූපය සලකා බැලීමේ දී එය භාරතයේ සිට සෘජුව නොලැබීම මෙන්ම සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් බොහෝ පසුකාලීන සමයක ලැබීම හේතු කොටගෙන මුල් බෞද්ධ දර්ශනයේ අන්තර්ගතයන් බෙහෙවින් වෙනස්වීම්වලට ලක්ව ඇති බවක් මෙන්ම, ගිහි පැවිදි දෙපිරිසම බුදු දහමේ ගැඹුරු ධර්ම කොටස් උකහා ගත් බවක් හෝ ඊට වෙහෙසෙන බවක් විද්‍යාමාන නොවේ. නිකායාචාර්යවරුන් පවා බෞද්ධ දර්ශනය ඉතා සරලව අර්ථ දැක්වූ අවස්ථාවන්ට නිදසුන් ජපන් බෞද්ධ ඉතිහාසයේ බහුලව දැකිය හැක. ජපානය තුළ නිකාය හේදයක් අනුවද බුදු දහමේ ඉගැන්වීම් වෙනස් වන අතර ඇතැම් නිකායන්ට අනුව අමිතාහ බුදුන්ගේ නම යාඥා කිරීම පමණක්ම නිවනට යෑමේ මාර්ගය වේ. තවත් පිරිසකට අනුව මියයන සියල්ලෝම බුදුවරු වන අතර තමන් අදහන දෙව්වරු ද බුද්ධාවතාර වේ. මේ අනුව බෞද්ධ දර්ශනය ඉතා සරලව අර්ථ නිරූපණය කරන බවක් ගම්‍ය වේ.

ජපානය තුළදී මුල් බෞද්ධ දර්ශනයේ අර්ථාවබෝධය තරමක් අපහැදිලි ස්වරූපයක් ගත්තද බුදු දහමින් ඉගැන්වෙන, යහපත් සමාජ සංස්ථාවක් ඇති කිරීමට අවශ්‍ය වන ආචාර ධර්ම පිළිබඳ කරුණු, ජපන් ජනයා මැනවින් උකහා ගත් බව පෙනේ. ලොව දෙවැනි ආර්ථික බලවේගය බවට පත්ව තිබෙන මෙම කුඩා දූපත්, සමුහය, මහත්මා ගුණයන්ගෙන්ද ලබා ඇති දියුණුව එතරම්ම ශ්‍රේෂ්ඨ වේ. කරුණාව, දයාව, ආචාර සම්ප්‍රයුක්ත බව මෙන්ම සමානාත්මතාවය ආදී ගුණාංග ගණනාවකින් ජපන් ජනයා පොහොසත් වන අතර එහිලා හේතු වූ ප්‍රධාන සාධකයක් ලෙස බුදුදහම පෙන්වා දිය හැකිය. නූතන ජපානයේ පවා බුදුදහම ව්‍යාප්තව ඇති ප්‍රදේශ හා ඉන් බැහැර වූ ප්‍රදේශ සසඳා බලන කළ මෙම වෙනස පහසුවෙන් වටහා ගත හැක. පැහැදිලි ලෙසම බුදු දහමේ සාරය ලෙස මොවුන් ගෙන ඇත්තේ සමාජ, ආර්ථික සහ දේශපාලන සංස්ථාවන්ගේ සංවර්ධනය සඳහා යොදා ගත හැකි කරුණුය. නොයෙසේ නම් දෛනික ජීවිතයේ යහපැවැත්මට පාදක වන කොටස්ය. සමස්තයක් වශයෙන් ජපන් බුදුදහම බෙහෙවින් දේශීයකරණය වූ හා සුබකාමී ස්වරූපයක් ගත් බවක් මෙන්ම උකහා ගත් සුළු ධර්ම කරුණු පුද්ගලයාගේ මෙලොව දියුණුව සඳහා මැනවින් ගළපා ගනිමින් යහපත් සමාජ සංස්ථාවක් බිහිකර ගැනීමට දායක කරගෙන ඇති බව මෙමගින් පෙන්වා දිය හැකිය.